

Kitüntetések

I. Jelvényes kitüntetést nyertek:

1. **Misek Antal** csendőr a m. kir. VI. sz. csendőrkerület állományában.

A sopron-megyei Szany községben 1890. évi augusztus hó 18-án délután tűz ütven ki, ez az időközben beállott óriási vihar által élesztve, a községnek felét elhamvasztotta.

A dühöngő tüzvészhez az ezen községben állomásozó csendőrörs összes legénysége kivonult s úgy a rend fentartása, mint az oltás valamint az emberélet és vagyonmentés körül jelesen működve; a lakosság és közhatóságok hálás elismerését vívták ki.

Különösen is kitüntette azonban magát **Misek Antal** csendőr, ki szolgálatának teljesítése folyamán a már mindenütt égő Pápa-utczába kerülven, látta, hogy egy lángokban álló ház ablakán egy fiatal nő, Kis Mihályné, kiugrott és kétségbeesve sirva kiabált s jajveszékelt, hogy csecsemő gyermeke még benn van az égő házban, mely háznak tetője már teljesen lángban állott, nemkülönben az ajtószárfák, ablakok már égtek, a tetőről pedig a lehullott égő szalma a bejáratot elzárta s e háztól — miután már a szomszédos ház és az udvarra előbb kihordott tárgyak is égtek — mindenki menekült.

Misek csendőr mindezek daczára nem riadt vissza, hanem a veszélylyel nem gondolva, kalapját vízbe mártotta, magát egy kupa vízzel leöntötte s a lángok között a házba rohanva, ott a pólyába burkolt kis csecsemőt felkutatta s kirohanva vele, a biztos haláltól megmentette.

Hogy mily veszélyes viszonyok között történt e mentés, bizonyítja az, miszerint ezen jeles tett kivitele alkalmával **Misek** csendőrnek haja és ruhája is a lángok által részben megsérült s ő maga a füst

A magyar kir. csendőrség rendszeresített

Csendőr- kerület	Ezredes	Alezredes	Órnagy	I. II.		Főhadnagy	Hadnagy	Számvivő			Örmester			Örsvezető			
				száza- dos	Főhadnagy			száza- dos	főhadnagy	hadnagy	gyalog	lovás	összesen	gyalog	lovás	összesen	
I.	1	1	4	10	1			26	.	26	145	.	145				
II.	1	1	5	14	1			20	6	26	129	23	152				
III.	1	1	6	12	1			20	13	33	92	56	148				
IV.	1	1	4	14	1			27	1	28	148	14	162				
V.	1	1	4	12	1			24	.	24	139	.	139				
VI.	1	1	4	15	1			24	.	24	181	.	181				
Összesen	3	3	6	18	9	39	38	2	1	2	1	141	20	161	834	93	927

Ehhez a m. kir. horv.-szlav. csendőrség

Horvát- szlavon.	1	1	1	3	1	7	6	1	.	.	.	24	.	24	206	.	206
Főösszeg	4	4	7	21	10	46	44	3	1	2	1	165	20	185	1040	93	1133

és hőség által annyira megtámadtatott, hogy ez eset után több napig mellét fájlalta s erősen köhögött.

Ő csász. és apost. kir. Felsége — legkegyelmesebben méltatva ezen csendőrnek ez alkalommal tanúsított emberbaráti jeles és katonához illő bátor, önfeláldozó eredményes ténykedését — Radmerben, 1891. évi január hó 5-én kelt legfelsőbb elhatározásával **Misek Antal** csendőrt, magának jutalmául s másoknak a közszolgálat terén hasonló jeles tettekre való buzdításul az *ezüst érdemkereszttel* legkegyelmesebben kitüntetni méltóztatott.

A szanyi csendőrörs többi legénysége, ú. m. Bor-

állománya 1891. évi november hó 1-vel.

Csendőr			Főösszeg					Ö r s				Polgári alkalm.					
gyalog	lovas	összesen	Tiszt	Legénység ör- mestertől lef.			Szolgál. ló	Szárny	Szakasz	Tiszti különím.	Pótló-keret	gyalog	vegyes	lovas	összeg	Irnok	Irodaszolg.
				gyal.	lovas	össz.											
744	.	744	17	915	.	915	.	4	8	.	.	152	.	.	152	1	2
614	142	756	22	763	171	934	171	5	12	.	.	127	1	26	154	.	2
496	298	794	21	608	367	975	362	4	10	1	1	96	2	57	155	1	2
732	76	808	21	907	91	998	91	4	12	.	.	155	.	14	169	1	2
655	.	655	19	818	.	818	.	4	10	.	.	144	.	.	144	1	2
793	.	793	22	998	.	998	.	4	13	.	.	184	.	.	184	1	2
4034	516	4550	122	5009	629	5638	624	25	65	1	1	858	3	97	958	5	12

ideiglenesen rendszeresített állomány

721	.	721	21	951	.	951	.	4	12	.	.	214	.	.	214	.	2
4755	516	5271	143	5950	629	6579	624	29	77	1	1	1072	3	97	1172	5	14

sányi István őrmester, Pécsi István, Vati Gábor és Vincze József csendőrök,*) az ugyanezen alkalommal tanúsított önfeláldozó és buzgó magatartásukért a m. kir. VI. sz. csendőr-kerületi parancsnokság részéről nyertek dicsérő okiratot.

*

2. Car István, magyar kir. korvát-szlavon csendőr-örsvezető.

Modrus-Fiume-megye Kraljevica (Porto-Rè) községében 1890. évi július hó 11-én este 7 óra felé a

*) Lásd a 176. lapon.

14 éves Baffó Mária a tengerbe fürödni ment és pedig Turin Viktória nevű nagynénje társaságában, közel a jezsuiták kolostorához.

Miután a parton a víz sekély volt, a leány beljebb ment a tengerbe, míg egyszerre a talajt lábai alatt elvesztve segélykiáltások közt elmerült; nagynénje — miután uszni nem tudott, de saját gyermekeire is kellett vigyázni — nem segíthetett rajta, hanem szintén segély után kiáltott.

Véletlenül meghallotta e segélykiáltásokat Car István örsvezető, az ottani örs parancsnoka, ki éppen fürdés után hazamenőben volt; tétovázás nélkül a vész színhelyére sietett és látván, hogy a késedelem veszélylyel jár — teljesen felöltözve belevetette magát a tengerbe és a fuldokló leány felé uszott. Annak közelébe érve, nadrágszíját nyújtotta feléje, hogy annál fogva a vízből kihúzza, de a leány e felhívást nem hallotta, mivel ép e pillanatban eszméletét veszítve ismét a víz alá merült. Car örsvezető tehát utána bukott a mélységbe és őt balkarjánál megragadva, vele a víz felszínére uszott. Itt azonban a leány halálfélelmében Car örsvezetőt mindkét kezével átkarolta, mi által őt az uszásban akadályozta s mindkettőjüket a legválságosabb helyzetbe juttatta. De szerencsére az örsvezetőnek sikerült nagy nehezen a leány karjaiból kibontakozni és midőn most a leány az örsvezető zubbonyának gallérjába kapaszkodott, — az uszásban már nem lévén akadályozva, — minden erejét megfeszítve, Car örsvezetőnek lehetővé vált a leánynyal uszva a partot annyira megközelíteni hogy lába talajt ért; mikor is az alélt leányt karjánál maga után huzva a szárazra kivonszolta, hol azonban teljesen kimerülve az eszméletlen leány oldalán elájulva összerogyott.

A leány csak nagynénje hosszas élesztgetési kísérletei után tért magához, míg az örsvezető idegen segély nélkül nyerte vissza ugyan eszméletét, de annyira ki volt merülve, hogy orvosi rendelet folytán 6 napig szolgálatot nem teljesíthetett.

A megmentett leánynyal, valamint a szemtanukkal felvett jegyzőkönyvekből kitünvén, hogy Car István őrsvezető tényleg élete kockáztatásával mentette meg Baffó Máriát a tengerbe fulástól: ő cs. és ap. kir. Felsége 1890. évi november hó 12-én Gödöllőn kelt legfelsőbb elhatározásával neki eme bátor, önfeláldozó és emberbaráti magatartása elismeréseül az *ezüst érdemkeresztet* legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

3. **Csiszér Sándor**, m. kir. II. sz. csendőr-kerületbeli csendőr.

A torontál-megyei Kis-Zombor községben 1890. évi április hó 18-án este felé Balla József földmives házában tűz ütött ki, mely az égésre felette alkalmas házanyagnál fogva az egész házat hirtelen lángba borította.

Balla József ingóságait megmentendő, az égő házba rohant; de ott az ijedtség okozta izgatottság, a forróság és a fojtó füsttől elfuladva: eszméletlenül összerogyott. Ugyanígy járt neje, született Kovács Julia is, ki a tűz hírére a községből hazasietve s látva a tűz rohamos, minden vagyonukat megsemmisítő hatását; kétségbeesésében a ház kamrájába befutott s bár a mindjobban fenyegető veszélyből megmentendő, az emberek őt sürgetőleg hívták ki: nem mozdult, hanem pusztuló vagyonukkal együtt ő is oda-veszni akart.

E közben a helyzet rohamosan már oly veszélyessé fajult, hogy a tűznél jelenlevő s részben oltással elfoglalt nagy tömegeből ki sem merészelte e szerencsétlen házaspárnak kimentését megkísérteni.

Ily viszonyok között érkezett a tűzhöz Csiszér Sándor csendőr, ki Nátyó Illés csendőrrel szolgálatból a helyben állomásozó őrsre épen bevonulóban, a tüzet észrevette s mint járőrvezető járőrtársát az általuk szolgálatban letartóztatott fogolylyal a lak-tanyába küldve; azonnal a tűzhöz sietett, itt a helyzetről magát gyorsan tájékozva s látva, hogy a még

esetleg eszközölhető mentés végső ideje is sietve mulik, gyors és határozott elszántsággal s az emberbaráti szeretet, de a kötelesség-hűség sugalta erkölcsi erővel s lelkesültséggel is úgy a mint volt — életét kockáztatva — vakmerően a már roskadozó házba berohant s Balla Józsefet feltalálva, kihozta. Míg a megmentettet élesztgették, értesült Csiszér csendőr ezen megmentett egyén neijének a házbanrekedéséről s még fáradtan és elcsigázva a megerőltetéstől, a füsttől és hőségtől; ismét visszafordult s a tetőről lecsúszó és a bejáratot elzáró zsarátnok lángján és tüzén keresztül, sőt a sülyedő tető daczára újra visszarohtant a házba, felkeresé a már szintén eszméletlenül fekvő nőt s az elébbi veszélyes úton épen még az utolsó pillanatban — ruháján a lángoktól megperzselve — kihozta s az életnek visszaadta.

Ezen mentés után, midőn a mentő csendőr alig volt még öt lépésnyire a pitvarajtótól, a kamara padlása beszakadt, a kémény összeroskadt s az égő háztető lecsúszott, úgy hogy a ház kijáratát teljesen elzárta, — tehát csak néhány pillanatnyi késedelem s a derék csendőr az általa megmentett két élettel együtt odaveszett volna!

Ezek alapján ő cs. és ap. kir. Felsége 1891. évi márczius hó 9-én Budapesten kelt legfelsőbb elhatározásával Csiszér Sándor csendőrnek, két emberéletnek a tüzhaláltól, saját életének veszélyeztetésével való megmentéseért az *ezüst érdemkeresztet* legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

A magyar kir. horvát-szlavon csendőrség állományába tartozó

4. Nikora József őrmester 37 évi, 8 havi és 26 napi —

5. Pražak Venczel őrmester 33 évi, 7 havi és 15 napi —

6. Vitits Lőrincz örsvezető címz. őrmester 27 évi, 8 havi és 4 napi s végül

7. Feiral Tamás csendőr címz. örsvezető 33 évi,

7 havi és 13 napi, legnagyobbbrészt a csendőrség-nél töltött szolgálati idő után, a csendőrségi terhes szolgálatban szerzett testi fogyatkozások miatt 1890. évi deczember hó 1-jével felülvizsgálat útján nyugállományba helyeztettek, mely alkalomból ő cs. és ap. kir. Felsége 1891. évi január hó 11-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával, a közbiztonsági szolgálatban teljesített sok évi, kötelességű és eredményteljes működésük elismeréseül **Nikora József** és **Pražak Venczel** őrmestereknek, valamint **Vitits Lőrincz** címz. őrmesternek a *koronás ezüst érdemkeresztet*, **Feiral Tamás** címz. őrsvezetőnek pedig az *ezüst érdemkeresztet* legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

S. Buday János, m. kir. I. sz. csendőr-kerületbeli őrmester 1864. évi márczius hó 8-án a cs. és kir. 60. sz. gyalogezredhez felavattatott és már 1865. évi április hó 6-án a fennállott cs. kir. 8-ik csendőrezredhez áthelyeztetett, e szerint megszakítás nélkül 27 éven át szolgál.

Ezen idő alatt a legfelsőbb szolgálat követelményeinek fáradhatlan buzgalommal és vas szorgalommal eleget tett, alárendeltjeit minden alkalommal értelmesen befolyásolta s buzdította, azokat kiváló szorgalommal oktatta és vezette; mint őrsparancsnok őrsét mindenkor példás rendben tartotta, a közbiztonsági szolgálatot kitünő szakértelemmel és a legjobb eredménnyel vezette, mi által lényegesen hozzájárult a szolgálat érdekeinek előmozdításához és a csendőrségi intézmény tekintélyének emeléséhez.

Buday őrmester a közbiztonsági szolgálatban szerzett érdemeiért eddig már kilencszer részesült dicséretben és kiváló működése által úgy előljáróinak teljes elismerését, mint a hatóságok és a lakosság becsülését maga iránt kiérdemelte.

Hogy mily elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki e derék altiszt még az utolsó években is, az kité-

szik azon körülményből, hogy ő az 1878. évtől az 1890. év végeig személyesen 94 bünesetet derített ki és ezek tetteseiként 192 törvénysértőt tartóztatott le s szolgáltatót át az igazságszolgáltatás kezére.

Ő cs. és ap. kir. Felsége — legfelsőbb figyelmére méltatva ezen jeles altisztnek a közbiztonsági szolgálatban való hosszas, önfeláldozó és kiváló szolgálatteljesítését — 1891. évi május hó 15-én Lainzben kelt legfelsőbb elhatározásával neki a *koronás ezüst érdemkeresztet* legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

9. Hambach Ernő czimz. őrmester,
10. Gyurki János,
11. Witzl János,
12. Kerekes Sándor és
13. Tummó Imre csendőrök, a II. sz. csendőrkerület állományában.

A battonyai lázadás leverése.

A mult 1891-ik év nyárelőjén a magyar Alföld egyes vidékein a lakosság tetemes részét képező mezei munkások között oly sociális természetű mozgalmak kezdődtek, a melyek első sorban arra irányultak, hogy az aratásnál eddig dívott szokásos munkabér tetemesen felemeltessék, ellenben az ezen munkások által eddig tett szolgáltatások jelentékenyen leszállíttassanak.

Ezen mozgalom a szomszédos nagyobb városokból a kérdéses vidékekre ki-kiránduló socialista érzelmű és teljesen ezen tévhitnek szolgálatában álló egyének lelketlen izgatásai és bujtogatásainak volt látható következménye.

S mivel ezen túlhajtott követeléseket a munkaadó — az általánosan kedvezőtlen közgazdasági viszonyok alatt szintén szenvedő — földbirtokosok önkáruk nélkül nem teljesíthették; de a hatóságok is a munkások szerződésellenes és törvénytelen követeléseit

szintén nem támogathatták, sőt őket a helyesebb belátásra és a békés uton való megmaradásra bírni meg nem szüntek: azért ezen néposztály haragja a közhatóságok ellen is irányult s megingathatlanok voltak azon tévhitökben, hogy a hatóságok csakis az őket megvesztegetett földbirtokosok érdekeit szolgálva, a kormánynak az ő érdekükben állítólag kiadott s követeléseiket fogantatosítani elrendelő parancsait eltitkolja s végrehajtani nem akarja.

Miként tehát minden socialis irányzatu mozgalomnál, úgy itt is tapasztaltatott, hogy az események folyamán a félrevezetett s bujtogatott nép a legképtelenebb ámitásokat is valónak s a hatóságok jóakaró kiméletességét gyengeségnek hiszi s ebből kifolyólag magatartása is rohamosan azon lejtőre jutni hajlandó, a mely törvénytelen céljait kész még nyílt erőszakkal is kiküzdeni.

Ily eszméknek következményei voltak azon zendülések, melyek különösen Békés és Csanád megyékben ütötték fel fejüket s a melyeknek elfojtására, — nehogy az az általánosan kedvezőtlen közgazdasági viszonyok folytán mostoha sorssal küzdő mezei munkások között országos kiterjedést nyerve, közveszélylyé váljon — azon vidékeken nagyobb számú csendőrségi erő összpontosított, a mely azután ezen mozgalmat féken tartotta; de mégis több esetben — úgy egyedül, mint az igénybe vett katonai karhatalommal karöltve, — kénytelen volt a zendülések elfojtására fegyverhasználatot is alkalmazni.

Bár mindezen egyes eseteknél a csendőrség magatartása s derék és vitéz hű kötelességteljesítése általánosan csak dicséretet és elismerést érdemel; mégis kimagaslik mindenek felett azon magatartás, a melyet 1 őrmester és 4 csendőr a csanádmegyei Battonya községben, 1891. évi június hó 21-én kiütött munkáslázadás alkalmával tanusított.

Ugyanis a közeli Orosházán történt s a csendőrség és katonaság által fegyverrel elfojtott zendülés után a bujtogatók a csanádmegyei nagyszámú mun-

kások között hintették el az elégedetlenség magvát s lázították őket a munkaadók irányában való engedetlenségre és zendülésre. — S ezen áldatlan működésükre jó talaj volt különösen Battonya, melynek 12,000 lakosa között a mezei munkások száma több ezerre rug és a kik már megelőzőleg is folyton izgatva és bujtogatva, különben is ingerlékeny hangulatban voltak.

Itt Battonyán történt tehát az, hogy a múlt 1891. évi június hó 21-én, egy vasárnapi napon, reggel 8—9 óra között, midőn a lakosság nagy része még a templomban volt, a községháza előtt egy kisebb csoport munkás ácsorgott, kiket a szintén jelenlevő Pakurár Demeter, a munkásoknak különben egyik szóvivője, izgatólag felszólított; hogy a szolgabírói hivatalnál meglevő azon miniszteri rendeletet, a mely szerint a munkásnak napszáma 1 frt 50 krra van megállapítva s az ugynevezett robot és uzsora betiltatott, követeljék ki. Minthogy erre a tömeg lázongani kezdett, Lungu Áron községi rendőr a további lázítást megakadályozandó s a munkás mozgalmak folytán kiadott hatósági rendeletnek érvényt szerzendő; Pakurárt letartóztatta s a községi fogdába elcsukatta.

Röviddel ezután a templomból a nép is kijött s a hogy az egyik munkásvezető, Nagy György, Pakurár letartóztatásáról értesült, nagy szavakkal csoportot gyűjtött maga körül s mivel ekkor ez már lehetett 1500 fővel, tehát a tömeget Pakurár kiszabadítására izgatta s lázította arra is, hogy a már említett miniszteri rendeletet erőszakkal követeljék ki a főszolgabírótól, mivel csak azért nem lesz kiadva, mert a hivatalnokok meg vannak vesztegetve; majd pedig midőn már látta a tömegnek mindenre való elkészültét, négy munkást maga mellé vett s a főszolgabíróhoz volt menendő, a kiszabadítást és a rendelet-kiadást követelendő.

Utközben találkoztak a forrongás hallatára elősiető Hervay Kálmán főszolgabíróval, kinek követeléseiket

elő is adták, de ennek ügyök megvizsgálására vonatkozó ígéretével meg nem elégedtek, hanem a község-ház előtt csoportosulva levő munkásokhoz visszatérve, úgy Pakurár szabadon bocsátását, mint a miniszteri rendeletnek kiadását a község-házába érkezett főszolgabirótól már erőszak alkalmazásának fenyegetése mellett követelték.

Ezen időben találkozott Szabó Lajos szolgabiró **Witzl János** csendőrrel, ki éppen a járásbirósághoz volt menendő ügyiratokkal s megbizta őt, hogy jelentse őrsparancsnokának, miszerint lázadás van készülöben s az őrsparancsnok jöjjön személyesen a község-házára.

A battonyai őrs 6 fővel van rendszeresítve, de az általános munkásmozgalom okából ez időben még 2 fővel megerősített s **Hambach Ernő** lovas őrmester vezénylete alatt állott. Az őrsön akkor az őrsparancsnok, továbbá **Kerekes Sándor**, **Witzl János**, **Tummó Imre**, **Gyurki János** és *Bóka István* lovas csendőrök voltak honn, míg *Szalay Jenő* és *Balázs Ferencz* csendőrök az nap éppen a szomszédos *Tornyára* voltak vezényelve, hogy az ottani munkásokat ellenőrizzék.

Hambach őrmester tehát csendőreit azonnal felszereltetve, a főszolgabirót felkeresendő egyedül és csak kardosan indult a község-házához, hol a tömeget csoportosulva találta.

A főszolgabiró hiába kísérelte meg folyton csillapítani a már felbőszült népet, hogy az általuk kért miniszteri rendelet nem létezik, tehát ki sem adhatja; a nép őt lenyuzással s kapura való szegezéssel fenyegette s folyton ordítózza követelte a miniszteri rendelet kiadását. Az őrmester a tömegben áthaladva, jelentkezett *Hervay* főszolgabirónál s tőle azon felhívást kapta, hogy legénységét szereltesse fel, de csak hagyja őket készenlétben a laktanyában, nehogy a nép látásuktól még jobban felingerüljön.

Hambach őrmester azonban az előzményekről értesülvén, belátta, hogy ezen intézkedés éppen nem

lenne helyes; mert ő egyedül mit sem segíthetne s a bekövetkezhető válságnál csendőrei csak elkésve jelenhetnének meg, tehát a helyzetnek észszerű áttekintésével a vett szolgabírói felhívást mellőzte és azzal ellentétben cselekedett olyképpen, hogy a laktanyába sietett, felszerelt s a már készenlétben álló 5 csendőre közül *Boka* István csendőrt a laktanya megőrzésére visszahagyván, **Kerekes Sándor**, **Tummó Imre**, **Gyurki János** és **Witzl János** lovas csendőrökkel gyalog a község házához visszasietett s a mellékutczákon észrevétlenül a község ház hátsó kapuján át a község házban megjelent.

Míg a csendőrök ily módon felvonultak, addig a főszolgabíró, látva a nyers tömeg erőszakoskodási szándékát, a lázadás kitörésének elkerülése végett a letartóztatott Pakurár Mitrut maga elé állíttatta s miután neki meghagyta, hogy az általa és miatta felizgatott munkásokat, a kik csak reá hallgatnak, csillapítsa le s világosítsa fel, hogy ő semmiféle oly miniszteri rendelettel, mely reájuk vonatkozik, nem rendelkezik; szabadon bocsátotta, remélvén, hogy a tömegnek tett ezen kedvezmény csillapító jó hatással fog lenni. De éppen ellenkező volt a hatás, mert midőn Pakurár a már akkor körülbelől 2000 főre szaporodott munkások közé kiment, a főszolgabíró békéltető utasítása helyett éppen ellenkezőleg a munkásokat felhívta, hogy most itt van az alkalom követelni a rendeletet s ha azt ki nem adja, akkor úgy a főszolgabírót, valamint az előljárókat és az urakat is ki kell húzni. Ezt foganatosítandó, Pakurár nagy tömeg élén újra a főszolgabíróhoz bement s követelte a miniszteri rendeletet, majd később azt is, hogy a jegyző írjon nekik rögtön egy folyamodványt a kormányhoz. A szorongatott főszolgabíró mindenbe beleegyezett s hogy az őt már személyében is bánthatalmazni akaró dühöngő tömegetől akár csak egy pillanatnyira is szabaduljon, a községi irtoknak meghagyta, hogy a szokásos vasárnapi hirdetéseket eszközölje s csalja el magával az utcára a tömeget.

Úgy is történt s a községi jegyző a tanácsteremből kiment az utczára, hogy — a mint ez vasárnapokon a városban ősrégi szokás — a legkülönbözőbb községi ügyeket publicálja s mivel a nép azt hitte, hogy az általa követelt miniszteri rendelet is ki fog hirdettetni, még a tanácsteremben voltak tömege is kitódult a jegyző után úgy, hogy sem itt, sem pedig a tornáczon és az udvarban népség nem maradt.

Az örmester ezen kedvező alkalmat felhasználva, csendőreit úgy helyezte el, hogy a nép a tornácra nyíló ajtókat el ne érhesse s egyben meghagyta, hogy a népet a tornácra be ne bocsássák.

Midőn tehát az örmester így gondoskodott a helyes védelmi állás megszállásáról, visszament a tanácsterembe, hogy a beállható harcz esetére gondoskodják a bennszorúlt főszolgabíró és a községi előljárósági tagok biztonságba helyezéséről is. Ezen urakat, kik a tomboló tömegtől csak az imént szabadultak meg, a helyzet veszélyes volta annyira feszélyezte, hogy készséggel engedtek az örmester intézkedéseinek annál is inkább, mert már zuhogni kezdett a kő be a szobába. Az örmester tehát teljesen kezébe ragadván az intézkedést, a fennebbi tisztviselőket egy távolabb fekvő szobába vezette azért, hogy ha a népnek előreláthatólag bekövetkezendő támadása folytán netalán a szobákba is sikerülne behatolnia, mégis több ellenállásra akadjon; s midőn az urakat ily módon elhelyezte, a szobák ajtaját kulccsal kezdette bezárogatni, hogy annak befejeztével a kulcsokat magánál tartsa. Mielőtt azonban az ajtók bezárását teljesen befejezhette volna, kitört a válság.

Ugyanis mialatt az örmester még az ajtókat zárogatta, az őrök a publicálást befejezte s a midőn a felolvasás végén, — $\frac{1}{2}$ 10 óra tájban, — a tömeg látta, hogy a várva várt s követelt miniszteri rendelet nem lett kihirdetve, éktelen dühre lobbant s borzasztó ordítás között azon fenyegetéssel: «nekünk a főszolgabíró kell, hogy a kapura szegezzük, az urak mind rablók, üssük agyon a csendőröket, mert azok

is az urakkal tartanak, meg vannak vesztegetve stb.» — a jegyzőre rohantak, de ez a visszavonulására nyitva hagyott kis kapun gyorsan a község házába visszaszaladt. A tömeg pedig fékevesztett dühvel szitkozódva, most már nyílt lázadásban kitörve, a nyitva maradt kapun keresztül az udvarra tódult úgy, hogy egy pillanat alatt az udvar és a kapubejárat 400—500 munkás által volt ellepve, kik látván, hogy a tornác a csendőrök által van megszállva s ezen posztóval a község háza védve s ily módon ők megakadályozva abban, hogy a tisztviselőket felkonczolják, még fokozottabb dühvel a csendőrökre vetették magukat s «üssük agyon a zsandárokat» ordítással, botokkal és kövekkel intéztek támadást.

A csendőrök, kiket az őrmester pillanatnyi távolléte alatt Witzl csendőr — mint legidősb — vezényelt, e kritikus pillanatban sem veszítették el bátorságukat és hidegvérüket, s még mielőtt a fegyverre appellálnának, még egyszer hangosan felhívták a dühöngő tömeget a hátrálásra s figyelmeztették, hogy különben fegyverüket lesznek kénytelenek használni. — De mindhiába, a tömeg sokkal inkább ingerült volt s cselekvésében a törvényes határon már sokkal inkább tulment, semhogy legkisebb józan belátása is maradt volna s felkorbácsolt szenvedélyének minden igyekezete csak arra irányult most már, hogy a csendőröket, kik eléjükbe álltak és a tisztviselőket lekonzolják; — s így bekövetkezett az, a mi elkerülhető többé nem volt.

A csendőrök állásukból meg nem mozdulva, abban megingathatlanul keményen megmaradtak. Ekkor történt, hogy a támadók soraiban egy lövés dördült el s egy Nemes József nevű egyén, ki a tömeg élén volt, a támadást az által kezdette meg, hogy Witzl János csendőrrre egy doronggal hatalmas ütést mért, míg a többiek ezzel egyidejűleg kövekkel és dorongokkal három oldalról támadták meg a csendőröket, a kikhez azonban ezen pillanatban csatlakozott az

eldördült lövés hallatára oda sietett **Hambach** őrmester is.

Witzl csendőr a reá mért ütést fegyverével felfogva, egyidejűleg **Kropatschek**-féle ismétlő karabélyába egy töltényt akart a tárból feladni, de e pillanatban a támadó **Nemes József** egy második oly ütést mért a csendőr felé s az ez ellen háritani felkapott tárkarabélyra, hogy a dorong vége letörött s **Witzl** csendőr arczának repülve a szemeit érintvén, öt pár percze megvakította s megtántorította. De ezen válságos pillanatban, a midőn nem látva védképtelen volt s ellenfele ezt felhasználni is akarva már reá rohant; e csendőr bajtársa, **Gyurki János** csendőr, ki hozzá legközelebb állott, bajtársának megtámadoját nyomban úgy lötte mellen keresztül, hogy az azonnal meghalt. A tömeg azonban a nagy kézi tusában nem igen vette észre **Nemes** elestét s még hevesebben támadott. Ezen vad, izgalmas jelenet között dördült el még a csendőrök 7 lövése, és pedig **Gyurki János**, ki bajtársának megtámadoját megölte s így bajtársát megtorolta és megmentette, második lövésével agyonlötte a reá rohant **Stuber István** napszámost s tett még egy lövést, összesen tehát hármát; **Kerekes Sándor** csendőr szintén három lövést és **Tummó Imre** csendőr 2 lövést. S vitéz és hidegvérű, bátor katona-szívre vall azon eredmény, hogy ezen összesen 8 lövés után a küzdterén maradt: 3 halott, 1 súlyosan sebesült s még az nap meghalt munkás és 5 súlyosan sebesült egyén, — s hogy ezeken kívül mennyi könnyű sebesülés történt, az meg nem állapítható; mivel a törvényes következményektől való félelem miatt a sebesültek lehetőleg eltitkolják sebeiket, — de bizonyára még nagyobb volt azok száma, kik könnyű sebbel menekültek.

Midőn tehát a jól irányított lövések következtében a támadók halomra hullottak, a tömeg megrettent, majd az előbb még féktelen düh rémületté változott át s elesett társaikat a küzdterén hagyva, megfordultak és eszeveszett futással az udvarból ki a község-

háza előtti piacztérre menekültek vissza; ott azonban állást foglaltak.

A csendőrök a tömeg megfutamodásakor — ekkor volt $1/2$ 10 óra — a tüzelést azonnal beszüntették, s a kapu bejárata előtt foglaltak állást.

A rövid idő után ismét háborgó néptömeg már most újra a községházát kezdte kövek, botok, fadarabok s téglák dobálásával ostromolni s a csendőröket oldalvást dobálni ugyannyira, hogy a községház összes ablakai, keresztléczei és az ablakredőnyök összezuzattak s nehányszor a csendőrök is találtattak, a nélkül azonban, hogy komolyabb sérülés történt volna.

Ezen ostromállapot a déli harangozásig tartott, a midőn a lázongó tömeg nagyobb része haza ment; de a visszamaradt kisebb rész folytatta előbbi dobálásait.

Hambach őrmesternek a délelőtt folyamán alkalmanyilott arra, hogy észrevétlenül intézkedett, miszerint a Tornyan szolgálatban levő *Szalay Jenő* és *Balázs Ferencz* csendőröket lovas küldönczczel bevonultathassa s ezen járőr tényleg délután $1/2$ 2 órakor, miután még a laktanya-őrizetre visszahagyott *Boka István* csendőrt is magukhoz vonták, bevonult s **Hambach** őrmesternél jelentkezett.

$3/4$ 2 óra volt s most már 8 csendőr állott harc-készen de a tömeg is a csendőrök csatlakozása után szintén gyülekezni kezdett s előre látható volt, hogy a lázadásnak délután folytatása lesz.

Hambach őrmester megfelelő védelmi állapotba helyezkedett tehát; a községháznak a piacra nyiló, valamint a hátulsó kapuját elzárta, vízpuskákkal és szekerekkel belülről eltorlaszoltatta, csendőreivel az udvaron mindkét kaput szemmel tarthatólag foglalt állást s általában a legczélszerűbben és a helyzetnek megfelelően elkészült a bekövetkezendő harcra.

A pillanatról pillanatra ismét szaporodó tömeg délutáni 4 óráig eléggé csendesen viselkedett, a mennyiben csak kiabált, de tettelegességre nem vete-

medett. Miután azonban a népet csupán azon hír tartotta csendesebben, hogy a délutáni 4 órai vonattal katonaság fog Aradról megérkezni; mikor ez nem történt, lázongását a legborzasztóbb káromkodások mellett azon ordítózasok kíséretében: «az urak rosszul csinálták, nem kapnak katonaságot, üssük agyon a zsandárokat és a főszolgabírókat» újból megkezdte s a csendőrséget eleinte a kerítésen át közáporral borította el, majd vérszemet kapva, nagy tömegben a hátsó kaput megrohanta s a torlaszok daczára berontotta. A kapu bedőlt, a torlasz széjjelmállott s tódult vad ujjongással be a tömeg; elől a nők. De szemben találták magukat a nyolcz lökész csendőrrel s **Hambach** őrmester azon figyelmeztetésére, hogy ha még egy lépést tovább jönnek, beléjük lövet, visszahökkenetek s megállottak. A nők ekkor a férfiakat szidalmazni, gyáváknak nevezni s mindenképen támadásra ingerelni iparkodtak, a csendőrséget pedig, mely néhány lépésnyire lövésre készen rendíthetetlen higgadtsággal állott, ruházatuk felemelése mellett, szitkozódó és fajtalan beszédekkel becsmérelték s közáport zudítottak reája. De ezek rendületlenül álltak helyeiken s bár kövel többször találva lettek, nem tartották szükségesnek a fegyverhasználatot; mivel harczkészségük magában elég volt arra, hogy a tömeg előre törni ne merjen s megmaradjon a betört torlasz mellett s csak onnan kiabáljon és dobáljon.

Ezen állapot délután 4 órától este $\frac{3}{4}$ 8 óráig tartott, a mikor a Szegedről kirendelt 2 század gyalogság s 8 órakor **Zgorszki László** csendőr-százados szárnyparancsnok 20 csendőrrel s az utközben szomszédos örsökről hozzája csatlakozott 6, összesen tehát 26 csendőrrel Battonyára megérkezett.

Ezen erő fedezete alatt azután nyomban az eddig védelmi állásban volt csendőrök tevőlegesen is felléptek s a főkolomposokat, kiket napközben eléggé megfigyeltek és kárhozatos működésük miatt kiszemelték, számszerint 23 főt, közöttük a reggel szá-

badon bocsátani kierőszakolt föllázítót, Pakurár Demetert letartóztatták; — a lázadás le volt verve.

E csendőröknek mindenike a maga hatáskörében úgy viselkedett, hogy a hű kötelességteljesítésnek legszélsőbb határát is elérte s egy pillanatra sem ingott meg vitéz és rendíthetlen, önfeláldozásig menő katonás magatartásában.

Hambach Ernő őrmester átlátva a valódi helyzetet, nem teljesíti azon felhívást mit a főszolgabírótól nyer, hanem ezzel ellenkezőleg összes erejével jelenik meg a válságos ponton s így egyszerű jelenlétével is megmenti a tisztviselőket először a bántalmazástól, de később életüket is; majd a publicálás-hoz kitódult tömeg eltávozását ügyesen felhasználva, ezen alkalmas pillanatban megszállatja csendőreivel a védelem kulcsponjtját s határozott félreérthetetlen utasítással látja őket el; azután visszatér s gondoskodik a tisztviselőkről, ezeket úgy rejtve el, hogy a legkomolyabb eshetőség bekövetkezte esetén is, ha t. i. a csendőrség leveretnék, ők minél később éressenek el a nép dühétől s így a lehető biztonságba helyezi őket; majd az események rohamos betörésénél visszasiet kis csapatához s vezeti higgadtan ezek küzdelmét, elkerülve a felesleges vérontást; a támadás visszaverése után gondoskodik, hogy távollevő csendőreit magához vonja, távirati jelentéseket küld széjjel, a védelmet a legczélszerűbben rendezi, torlaszokat emeltet s midőn a tömeg ezeket bezúzza, oly higgadtan és határozottan lép fel, hogy a támadást folytatni nem merik; s a mi végül nagy érdemeül számítható fel, az azon önuralom, hogy a torlaszok bezúzása után a ködobálásokat és vérig sértő pizkolódásokat is öntudatosan eltűrve, nem engedett szabad tért a fegyveres megtorlásnak s így ott is a felesleges, — bizonyára igen tetemes áldozatok által megkeserülendett — vérontást elkerülte; s legvégül mindazokat, kik a törvényes rend elleni fellázadást szították és vezették, ezen izgalmas órákban is jól szemmel tartotta s

őket kézrekerítette: — ezen altiszt valóban hivatásának magaslatán állott, a veszélytől vissza nem rettent s azzal daczolva s a vezetést kezébe ragadva, a halálos küzdelmet bátran elfogadta és vitézül kivívta, s így mentette meg a fegyver becsületét, így a tisztviselőket és magát a közigazgatást egy szégyenteljes botránytól, de magát a várost is attól, a mi bizonyára bekövetkezik ha a vért szomjazó tömeg először a csendőröket, azután a tisztviselőket felkonczolja, hogy t. i. a lázadó tömeg a várost felgyújtja s az intelligens és jobb módu lakosokat rabolja s gyilkolja s beálljon — habár rövid időre is — a teljes anarchia. Ezen higgadt körültekintés, vitézség és erély oly mintaszerű magatartást bizonyítanak, a mely díszére válik ezen altisztnek és a testületnek.

A csendőrök közül **Gyurki János** különösen is ki-tüntette magát az által, hogy először bajtársának bántalmazóját lelőve, ez által őt megtorolta s megmentette és fedezi addig, míg magához tér, majd hasonló kérlelhetetlen erélylyel saját megtámadóját is lelövi; — **Witzl János** csendőr az őrmester pillanatnyi távolléte alatt átveszi a vezényletet s a berohanó tömeget megkísérli a törvényes útra való visszatérésre rábírní, majd megsérül s ez alatti védképtelenségében bajtársai oltalmazzák, de magához jöve, a további tüzelést beszünteti; mivel látja, hogy a tömeg amugy is menekül már s nem hagyja magát az emberi gyarlóságból kifolyó bosszuérettől további vérontásra ragadtatni; — **Kerekes Sándor** és **Tummó Imre** csendőrök szintén mindvégig a leghiggadtabb önuralmat, erélyt és vitézséget tanusítva, előljárójuk parancsait hiven és önfeláldozóan teljesítették s midőn a fegyveres eldöntésre került a sor, akkor oly ügyesen és erélylyel, e mellett öntudatosan használták fegyveröket, hogy a roham visszaverése után a küzd-téren éppen a lázadás főbujtogatói maradtak halva vagy súlyosan megsebesülten. De mindannyian meg-ingathatatlanul tartották a legnagyobb veszélyben is

állásaikat s nekik köszönhető, hogy a törvény tekintélye végre is megmentve lőn s az anarchia Battonyán be nem következett. De e kitünő magatartásnak nem utolsó érdeme volt azon kihatás is, hogy az alföldi munkás-mozgalom ezen eset befolyása alatt meghökken, látta azon veszedelmet a melybe rohanni készül s hogy szükség esetén a csendőrség kérelhetetlenül tudja megtorolni a törvénynek lábbal taposását és ezen battonyai eset után az alföldi munkás-mozgalom azonnal lankadt s mihamar meg is szűnt.

Ezek voltak eredményei 5 derék csendőr vitéz és okos magatartásának.

Ő csász. és apost. királyi Felsége mindezeknél fogva a Bécsben 1891. évi november hó 25-én kelt legfelsőbb elhatározásával: a battonyai lázadás leverésénél tanusított vitéz és erélyes magatartásért s a különösen megbízható és kötelességű kitarthatásért a veszélyben **Hambach** czimz. őrmesternek és **Gyurki** csendőrnek, utóbbinak egy bajtársnak küzdelemben történt megmentéseért is, az *első osztályu vitézségi ezüst érmet*; **Witzl**, **Kerekes** és **Tummó** csendőröknek pedig a *másod osztályu vitézségi ezüst érmet* legkegyesebben adományozni méltóztatott, — míg *Szalay*, *Boka* és *Balázs* csendőrök *) a fennebbi alkalommal tanusított bátor és higgadt magatartásért a honvédelmi miniszter ur által dicsérő okirattal tüntették ki.

II. A m. kir. honvédelmi miniszter úr ő Nagyméltósága dicsérő elismerésében részesültek

1. *Nagy József* m. kir. I. sz. csendőr-kerületbeli örsvezető.

1890. évi szeptember hó 9-én Alsó-Komanán Nikulai Linku Ittu kárára 2 drb, özv. Dávid Kosztea Kineperin kárára 1 drb és Ochim Itofu kárára 1 darab lovat, összesen 220 frt értékben ismeretlen tettesek elloptak.

* Lásd 167. lapon.

A hévizi örsparancsnokság a lopásról értesülve, a nyomozást azonnal megindította ugyan, de járőrei sem a községben, sem annak környékén eredményre nem jutottak.

Ekkor maga az örsparancsnok, *Nagy József* örsvezető, Nagy Dénes csendőrt maga mellé véve, a nyomozást szeptember hó 14-én újból felvevé s a csakhamar fellelt nyomok után indulva, egész Brassó és Háromszék megyéig ment. Utóbbi megye Köpecz községébe érkezve a járőr tudomására jutott, hogy Karácsony Sándor, Varga József és Jáger István, ottani lakosok lólopásért már több ízben büntetve voltak s egyáltalán igen gyanus életmódot folytatnak; ennek alapján a járőr a nagyajtai örs egyik járőrének segédkezése mellett nevezettek lakásán házkutatást tartott, mely alkalommal a gyanusítottakat ugyan nem találták otthon, de 6 drb járlatot fedeztek fel, melyek vakarásokkal voltak tele; miért is azokat a járőr elkobozta.

Miután a járőr megtudta hogy a keresett cigányok állítólag ló- és gabnavásárlás céljából Fogarasra mentek, ennél fogva — hogy a járlatok kiállításáról és az azokban eszközölt javítgatásokról felvilágosítást nyerhessen — a járőr a cigányokat bevárando a községben figyelő állást foglalt el.

Szeptember hó 18-án éjjel csakugyan haza jött Recsenyédi Mózes, ki szintén a gyanusított cigányokkal Fogarason volt és a gyanusítottak egyike Jáger István.

A mint Recsenyédi megtudta hogy a csendőrök a cigányokat keresik és már házkutatásokat is tartottak, rögtön a Brassó felé induló vonatra szállt, de útközben — a mint a járőr később megállapította — Homoródon kiszállván, az ott levő cigányokat az őket fenyegető veszélyről értesítette.

Jáger Istvánt azonban a járőr elfogta és ez csakhamar be is ismerte, hogy Alsó-Kománán a lovakat ő a fennemlített 3 társával és ifj. Varga Józseffel lopta el s hogy ezen lopott lovakat szeptember hó

14-én a nagy-szebeni országos vásáron el is adták. Beismerte továbbá, hogy ugyancsak ők a nagy-szebeni vásártérről 2 lovat, Alsó-Kápolna határában pedig 3 lovat és egy 6 hónapos csikót loptak el, mely lovakkal, — az erzsébetvárosi vásárra hajtandók — egész Homoródig jöttek, honnan a többiek őt és Recsenyédit azért küldötték haza, hogy nézzenek utána, vajjon a csendőrök nem-e keresik őket.

Ezen értesülés után *Nagy* örsvezető a cigányok elfogása céljából azonnal a vonatra ült és azon Segesvárig ment, hol azonban — mivel Recsenyédi a cigányokat már eleve értesítette — senkit sem talált. Épen így járt a Tompa Zsigmond örsvezetőből és Dornik Rezső csendőrből álló nagyajtai örsbeli járőr. Ezen járőr ugyanis Köpeczen szeptember hó 17-én ellopott 2 ló után nyomozva Jäger vallomásának tudomásul vétele után — azon hiszemben, hogy az általa keresett 2 ló szintén a cigányoknál lesz — Erzsébetvárosra sietett, de ott a gyanúsítottakat, mivel — mint már említve volt — figyelmeztetve voltak, nem találta. — Miután a nagyajtai járőr a szintén Erzsébetvárosra érkezett *Nagy* örsvezetővel egyesült, mindkét járőr Segesvár felé vette útját, hol arról értesültek, hogy az általok keresett cigányokat a Gergely József, Kolozsi József és Lénárdt Sándor Segesvár örsbeli csendőrökből álló járőr a *Nagy* örsvezetőtől előzőleg nyert útmutatás és útbaigazítás folytán már kinyomozta és le is tartóztatta.

Nagy örsvezető a foglyokat átvéve, azokkal az Alsó-Kománáról ellopott 4 ló kinyomozása végett Nagy-Szebenbe indult; hozzácsatlakozott Tompa örsvezető azon feltevésben, hogy a Köpeczről ellopott 3 lovat is ezen cigányok ama vidéken eladták vagy elcserélték.

Útközben a járőr a tetteseknél talált 3 ló és 1 csikó tulajdonosai után nyomozva, azokat Dicső Szent-Mártonban meg is találta, innen Nagy-Szebenbe

érkezve, az onnan ellopott 2 ló tulajdonosát is sikerült megtalálni, valamint az Alsó-Kománáról ellopott 4 lovat is Nagy-Szeben környékén fekvő falvakban kideríteni.

Nagy örsvezető, bár czélját, hogy az örs körletéből ellopott lovakat és a tolvajokat kézrekerítse, elérte; nem elégedett meg ezen eredménnyel, hanem a nyomozást lankadatlan buzgalommal tovább folytatta és e fáradságos nyomozás során kiderítette még a következő lólopásokat, melyeket mind a nevezett cigányokból álló tolvaj-szövetkezet követett el:

Besztercze-Naszódmegye Altdorf községében augusztus hó 22-én 3 lovat és 1 csikót loptak el, melyeket a tettesek az alsó-visti vásáron augusztus hó 25-én adtak el; a voilai legelőről augusztus hó 13-án 3 lovat, — a paroi és veniczei legelőről 3 lovat, — a szásznádosi határból 3, — a feketehalmiból 3, — a szakadátiból 2, — a prazsmári baromvásárról 2, — a baráthelyi községi legelőről 1, — a kistoronyi határból 2, — a fenyőfalvi határból 2, — a nagy-selykiből 1, — a szászhermányiból 4 és a rozsondai határból 2 lovat loptak el.

A járőr megállapította, hogy ezen tolvaj-szövetkezet április havától szeptember hóban történt letartóztatásaig összesen 42 drb lovat lopott; ezek közül a járőrnek sikerült 24 darabot 1285 frt értékben kinyomozni és elkobozni.

A tolvajszövetkezet feje Karácsony Sándor volt, ki azonban a lólopásokban tényleg nem igen vett részt, hanem inkább a lopott lovak eladásával foglalkozott, mely célra a járlatokat akkép szerezte meg, hogy vásárok alkalmával vásárlást színlelve az eladóktól a járlatokat átírás végett elkérte de az átírt járlatokkal már nem tért vissza az eladókhöz, hanem az így szerzett járlatokon az épen a tolvajszövetkezet birtokában levő lopott lovak leírásához mértén, elég ügyesen javításokat eszközölvén, így a lopott lovakon könnyű szerrel túlادott; a többi cigány pedig leginkább a lopással foglalkozott,

Nagy József örsvezetőnek, kinek e szerint 651 órán keresztül tartott, Nagy-Küküllő, Kis-Küküllő, Szeben, Fogaras, Háromszék, Brassó, Udvarhely, Maros-Torda és Besztercze-Naszód megyék területén eszközölt erélyes és fáradságos nyomozás folytán sikerült ezen 9 vármegye területén a közbiztonságot nagy mérvben veszélyeztetett tolvajszövetkezetet a törvény kezére juttatni, a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes elismerését fejezte ki, a m. kir. belügyminiszter úr pedig neki 40 frtnyi jutalomdíjat engedélyezett. A nyomozásban résztvett többi legénység az I. sz. csendőrkerületi parancsnokság részéről nyert megfelelő dicséretet.*)

*

2. *Smrešak Ferencz* örsvezető, címz. őrmester a magyar kir. horvát-szlavon csendőrség állományában, a közbiztonsági szolgálat terén hosszú időn át tanúsított buzgó és kötelességű magatartásaért és eredményes szolgálatainak méltánylásaul a m. kir. honvédelmi miniszter úr által kiállított dicsérő okirattal lett kitüntetve.

Ezen már 24 évig a csendőrségnél szolgáló altiszt működéséből egy igen tanulságos esetet vélünk fel-
említendőnek, mely esetnél *Smrešak* őrmester egy ügyes intézkedése által váratlanul szép eredményt ért el.

Ugyanis az 1888. év folyamán a felügyeletére bízott dugoseloi örskörletben, valamint a szomszédos örskörletekben egymás után több betöréses lopás fordult elő és bár a csendőrség minden erejét megfeszítette, a tettesek nyomára nem tudott jönni.

Így a többi között Herendić József prozorjei lakos kárára is több rendbeli ruha és egy kettős csövű vadászfegyver lopatott el, mely lopás miatt ugyan több egyén lett letartóztatva, kikre *Smrešak* őrmester több oly adatot derített ki, hogy azok alapján ők teljes joggal eme lopás elkövetésével voltak vádolhatók; de miután ezek 2 hónapot vizsgálati fogság-

*) Lásd 169., 171. és 178. lapon.

ban töltöttek volt, az eljárás bizonyítékok hiányában ellenük beszüntettetett.

Smrešak őrmester azon meggyőződésben, hogy az általa letartóztatott, de a törvényszék által felmentett egyének a lopás valódi tettesei, nem vesztette el őket szeme elől és nem nyugodott addig, míg neki sikerült is a lopást rájuk bizonyítani.

Smrešak őrmester az ellopott tárgyak pontos leírását közölte a környéken lakó puskaművesekkel és szabókkal s felkérte azokat, hogy azon esetben ha valaki e tárgyakat hozzájuk kijavítás vagy eladás céljából elhozná, azonnal táviratilag értesítsék az örsöt.

Ezen ügyes intézkedése folytán az őrmester csakhamar célra ért, a mennyiben az ellopott vadász-fegyver egy Hačar nevű zágrábi puskaműveshez került, ki az örsöt erről haladéktalanul értesítvén; az általa nyújtott személyleírás folytán a tettes Car Imre, habiljaki lakos személyében kinyomoztatott.

Ennek alapján *Smrešak* őrmester Habiljak községben a Car-család házközösségében házkutatást tartott, mely alkalommal a lopott jószágok egész tárházára akadt, számra nézve 116 darabot lelt, miután minden, a környéken cigányok avagy más egyének által elkövetett lopásokból eredő holmi a Car-család házközösségénél rejtetett el és adott alkalommal innen értékesítettetett. Ezen felfedezés hírére nemcsak a közel vidékről, hanem a szomszéd járásokból, sőt Zágrábból is sok károsult kijött és a tőle ellopott tárgyakat fel is ismerte.

Ezen észszerű eljárása által *Smrešak* őrmester egy messze elágazó tolvajbandának nyomára jött és azt ártalmatlanná tette. *

3. *Némethy Ferencz*, hadapród-tiszthelyettes,*
4. *Hornok Pál* és
5. *Baustädter János*, örsvezetők, címz. őrmesterek s
6. *Siegens Frigyes*, örsvezető a m. kir. II. számú csendőrkerület állományában.

* 1891. évi november hó 1-től hadnagy.

A vermesi rablógyilkosság kiderítése.

Az 1891. évi márczius hó 17-ének éjjelén Krassó-Szörény vármegye Vermes községében rémes gyilkosság történt, Frommer Vilmos jómódú korcsmáros és kereskedő, ennek Ida nevű 17 éves fogadott leánya és 13 éves Géza fia ismeretlen tettesek által meggyilkoltattak és megraboltattak.

Az esetnek, valamint a csendőrségi intézkedések és megejtett nyomozásnak sorrendbeli lefolyása a következő:

Márczius hó 18-án reggel 7—8 óra között Csicsófszky Gábor vermesi lakos vasat vásárolandó a Frommer üzletébe akarván bemenni, azt — daczára az előrehaladott napszaknak, — az eddigi tapasztalatok ellenére még zárva találta, mely körülmény úgy neki mint az üzleti helyiség előtt várakozó több vevőnek feltűnt s nem jót sejtve; ezen feltűnő jelenséget a községi előljáróságnak bejelentette. A községi előljáróság részéről a bíró és a jegyző a helyszínen megjelenvén, ezek felhívására Csicsófszky Gábor a nyitva levő ablakon át a korcsma ivószobájába bemászott, onnan az ivószobával összeköttetésben álló lakszobába bement, a hol a meggyilkoltak Gyula és Gizella nevű életben maradt kicsiny gyermekeit egy szögletbe összekuczorodva találta, kik a belépőnek remegve és sírva mondták el, hogy apjuk s két testvérük véresek s talán meghaltak.

Csicsófszky a gyermekeket a nyitott ablakon át kiadta és a hallottakat az előljáróságnak elmondta, azután pedig annak felhívására a boltajtót belülről kizárta, mire az előljáróság a szemle megejtése végett a belső helyiségekbe bement.

A lugosi szakasziparancsnokság a rablógyilkossági esetről még aznap délután 5 órakor vette a zsidovini őrsparancsnokság távirati jelentését, mire Némethy Ferencz hadapród-tiszthelyettes — ki az akkor beteg szakasziparancsnokot ideiglenesen helyettesítette, — nyomban a következő intézkedést tette meg: a bográni, resiczai és temesi járások területén működésre

kijelölt száguldó járőrt a helyszínére táviratilag kirendelte, az esetről a csendőrkerületi parancsnokságnak távirati jelentést tett és ugyanily módon értesítette a temesvári, verseczi, karánsebesi és orsovai szakaszparancsnokságokat, ezek után pedig a lugosi örsről 2 csendőrt maga mellé véve a helyszínére kiszállott.

Némethy Ferencz hadapród-tiszthelyettes 19-én délelőtt 9 órakor érkezett meg Vermesre, hol *Baustädter János* cz. őrmestert 1 csendőrrel a bogsánbányai örsről, — *Bucsányi Gábor* örsvezetőt 1 csendőrrel a duleoi örsről már a helyszínén találta, kik neki rövid jelentésüket megtették; ugyancsak a helyszínén voltak már a bogsánbányai kir. járásbiróságtól kiküldött *Kertész József* vizsgálóbíró és két orvos, az utóbbiak a hullabonczolás megejtése céljából.

Még ugyanazon nap folyamán megérkeztek a helyszínére a táviratilag kirendelt csendőrök is és pedig: a resiczabányai örsről 2 csendőr s 1 pr. csendőr, a nagyzorlenci örsről *Delő Nagy István* örsvezető 1 csendőrrel és 1 pr. csendőrrel, a zsidovini örsről *Siegens Frigyes* örsvezető 3 csendőrrel és 1 pr. csendőrrel, a kricsovai örsről *Hornok Pál* cz. őrmester, a duleoi örsről 1 pr. csendőr, a buziási örsről *Kiefer Péter* örsvezető 2 csendőr és 1 pr. csendőrrel. Összpontosítva volt tehát 2 őrmester, 4 örsvezető és 17 csendőr illetve pr. csendőr, elegendő erő a szükséghez képest a legmesszebbmenő nyomozások fogantatására is. *Némethy* tiszthelyettes mindennek előtt a helyszini szemlét ejtvén meg, általa a következők lettek megállapítva:

A meggyilkolt lakóháza szabad térre nyilott s ezen oldalon volt a korcsma ivószobája, melynek egyik ablaka záratlanul csak betéve találtatott, az ablaknak keresztbe záró reteszei függélyes helyzetben. Az ivószobát a bolthelyiségtől egy vékony fal választja el, mindkettő azonban ajtóval van egymással összeköttetésben, a bolthelyiségből a hálósobába ajtó nyilik, ezen hálósobában 2 ágy állott és azok egyikében aludt *Frommer Vilmos* meggyilkoltatása éjje-

lén; ezen szobával ajtó által összefüggésben még egy lakszoba volt szintén 2 ágygyal, melyek egyikében a két leány, a másikban a két fiú együtt aludt.

Ezen helyszini szemle alkalmával összesen 2 bűnjel találtatott és pedig: a boltajtó és ablak között egy frissen levágott 25 mtr hosszú, vastagabb végén 12 cm., vékonyabb végén 6 cm. átmérőjű juharfa-dorong feküdt, a bolti állvány mellett egy zsák só volt a földre kiürítve s a mellett egy elviselt szövet-tüsző feküdt a földön s minthogy annak bőrcsatlékai elszakadozva voltak, valószínűnek látszott, hogy az a tettesek egyikének derekáról akkor szakadt le, midőn a zsáknak sótartalmát kiürítve, magát az emeléssel megerőltette. Egyéb nyom vagy bűnjel a helyszinén nem volt felfedezhető.

A hullák megvizsgáltatván, a következő sérülések állapítottak meg: Frommer Vilmos arcza közepén tompa, kemény tárggyal ejtett ütés, minek következtében orrcsontja összezúzva, — ez valószínűleg fejszefokkal ejtetett — a jobb szemöldök fölött 2 cm. hosszú $1\frac{1}{2}$ cm. széles, a homlokcsontba is behatoló vágott seb, a nyakon 17 cm. hosszú, 7 cm. széles, a gégefőt átmetsző a nyakcsigolyákig ható vágott seb, a tarkó bal felén 8 cm. hosszú 2 cm. széles, az izmokon is áthatoló vágott seb, — ez utóbbi valószínűleg éles fejszecsapásokkal ejtetett.

A leány hulláján két seb találtatott elő: a nyak jobboldalán egy 14 cm. hosszú 6 cm. széles, a gégét átmetsző és a nyakcsigolyákba is behatoló vágott seb és egy kisebb vágott seb az arczon, e sebek valószínűleg szintén a fejsze éles, vágó része által keletkeztek; a fiú hulláján 3 seb állapítottatott meg, és pedig a nyakon egy 10 cm. hosszú 4 cm. széles és 5 cm. mély, a gégén is keresztülhatoló vágott seb, ettől 5 cm.-nyire 4 cm. hosszú 2 cm. széles szúrt seb és a jobb kulcscsont felett egy 4 cm. hosszú 1 cm. széles szúrt seb, melyek feltehetőleg erős pengéjű, jól kifent késsel ejtettek. Miután mindhárom sebesültnél elvérzés állott be, a hullák vérükben

usztak, az ágyak és a padló vérrel telítve találtatott. Megállapított továbbá, miszerint a gyilkosságnál legalább 2—3 tettes működött közre, hogy eszközül közönséges faragó-fejsze használtatott és hogy az áldozatok első álmukban, orozva lepettek meg és végeztettek ki a gyilkosok által, mivel az arcza mindannyinak nyugodt, eltorzítatlan maradt; ellenállásnak vagy dulakodásnak pedig legcsekélyebb nyoma sem észleltetett.

Itt megjegyeztetik, miszerint Frommer Vilmosné — a meggyilkolt neje — márczius hó 17-én bevásárlás végett Temesvárra utazott s onnan csak 18-án, tehát a gyilkosság megtörténte után érkezett haza.

Folytatólag — hozzávetőleg — megállapított, miszerint a tettesek egy remontoir kettősfedelű arany órát arany lánczczal, 41 pár bocskort, 1 csomag bocskor-szíjjat és 25—30 forintnyi ezüst- és váltópénzt raboltak el. A Wertheim-szekrény kinyitása nem sikerült. A szekrény alsó fiókját feltörték ugyan, de az abban volt ezüst evőeszközt érintetlenül hagyták, valószínűleg elővigyázati szempontból, nehogy annak értékesítésénél rajta veszzenek.

Bár valószínűnek látszott hogy a tettesek még egyéb tárgyakat is raboltak a boltból, azt azonban az özvegy kétségbeesett, alig beszámítható lelki állapotában megállapítani nem bírta.

A helyszini és hullaszemle befejezése után a tettesek kinyomozása vétetett foganatba, de már kezdetben több körülmény fölötte megnehezítette a kiindulást, jelesen: a helyszinén a fentebb említett két bűnjelvényen kívül semmi más tárgy vagy nyom nem találtatott, az életben maradt két kis gyermek az esetre nézve a legcsekélyebb felvilágosítást sem bírta megadni. Frommer Vilmos türelmes, jószívű embernek ismertetvén, haragosa nem volt, sőt a községbeliek részéről kedveltetett; a meggyilkolt kétféle üzletet tartván fenn, házában illetve üzleteiben sok nép fordult meg és különösen állt ez utóbbi eset a gyilkosságot megelőző napon, mivel akkor kincstári

földek adattak haszonbérbe s e czélből izgári, jerszei és több más környékbeli község népe tömegeesen jelent meg Vermesen s fordult meg a meggyilkolt üzleteiben.

A helyzettel minden oldalról megismerkedve, *Némethy* tiszthelyettes következőképen intézkedett:

A rendelkezésére álló legénységet járőrökre beosztván, kiküldötte őket annak kipuhatolására, hogy 1-ször kik fordultak meg a gyilkosságot megelőző napon Frommer üzleteiben; 2-szor kik távoztak legutoljára az üzlethelyiségből; 3-szor feltűnő, szokatlan vagy gyanus viselkedés azon alkalommal az ott mulatók valamelyikén nem e észleltetett, és végre 4-szer a helyszínén visszamaradt tüző kinek a tulajdonát képezte, nagyon természetes, hogy ez utolsó, a 4-ik pontban foglalt eset képezte a leginkább kiderítendő legfontosabb körülményt. A járőrök ezen kiküldetésükben dicséretes buzgalommal jártak el, de ez semmi eredményre nem vezetett.

Kikérdeztetett Müller Iván, zsidovini lakos, uradalmi ispán, ki Vermesen a gyilkosság előtti napon a kincstári földek bérbeadását végezte; szintén eredmény nélkül. Márczius 20-án Jerszegen 2 darab 1 frtos véresnek látszó bankjegy találtatott a pocsoltyába tiporva; s az ez irányban megindított legszélesebb körű nyomozás szintén meddő maradt.

Három napig a legnagyobb erélylyel, körültekintéssel, buzgalommal vezetett nyomozásnak, a minden irányban kiterjesztett puhatolódzásnak a legcsekélyebb eredménye sem volt, a nyomozók a leggyöngébb szádra sem birtak akadni, mely a bűncselekmény kiderítése felé bár csak legalább némileg is vezethetett volna.

Az adott viszonyok között tehát nem maradt egyéb hátra, mint járőröket újból kiküldeni a már ismert feladattal s őket a legnagyobb tevékenységre buzdítani és sarkalni. Ez alkalommal az egyik kivezényelt járőr működése sikerrel járt, mely sikerre egy csekélyebb fontosságú, a rablógyilkosságtól különálló

eset felderítése vezetett és egyszersmind ez volt az út a teljes eredmény eléréséhez.

Ugyanis *Némethy* tiszthelyettes tudomással birt arról, hogy márczius hó 13. és 14-ike közötti éjjel Lugosán Juon vermesi lakos kárára egy üsző borjú lopatott el ismeretlen tettesek által, a tett felderítése, illetve a tettesek után *Siegens Frigyes* örsvezető és 1 csendőrből állott járőr eredmény nélkül nyomozott.

A járőröknek a fentiek szerint másodízben történt kiküldése alkalmával az intézkedő tiszthelyettes Kiefer Péter örsvezető buziási örsparancsnokot saját két csendőrével, a saját örsterületéhez tartozó Magyar-Szákosra és vidékére utasította, a hol az illetők a szükséges személyi és helyi viszonyok ismeretével birnak és a kellő besugókkal is rendelkeznek, meghagyván neki egyben, hogy a fentebb jelzett borjúlopási ügyben is nyomozzon.

Az örsvezető ezen nyomozás közben Magyar-Szákoson bizalmas úton arról értesült, hogy a borjúlopást Toma Trifu és Majszter Nikolae szinyérszegi lakosok követték el, mely értesülésre Müller Ede csendőrajárőrvezetőt Tóth János pr. csendőrrel a gyanúsítottaknak Magyar-Szákosra való elővezetése és ezt megelőzőleg házkutatás megejtése végett Szinyérszegre kirendelte, ő maga pedig a rablógyilkosság, mint tulajdonképeni főfeladata megoldása céljából puhatolását Magyar-Szákoson folytatta.

Fentebb említett járőr Szinyérszegen a gyanúsítottakat megtalálván, a házkutatás alkalmával Toma Trifu házában 1 új tüszőt és 12 mtr vásznat, Majszter Nikolaenál 1 pár új csizmát és 1 frt 63 kr. készpénzt talált elő, mely tárgyak mint gyanusak, elkoboztatván és miután az említett két egyén a borjúlopás tetteinek elkövetésével alaposan gyanúsítottatott, az elkobzott tárgyakkal együtt Vermesre beszállítottak, hol kitünt, illetve özv. Frommer Vilmosné által teljes határozottsággal megállapítottatott, miszerint a tüsző és a vászon az ő boltjából való portéka.

Ezen becses adat birtokában *Némethy* tiszthelyettes az időközben szintén bevonult *Hornok Pál* és *Baustädter* őrmesterek közbenjöttével a gyanúsítottakat kikérdezés alá vette, ezek azonban, — bár a birtokukban talált és elkobzott tárgyak után a gyilkosság elkövetésével, vagy legalább is az abban való részeséggel alaposan voltak gyanúsíthatók, — a terhükre rótt két rendbeli büncselekményt a leghatározottabban visszautasították, a legmakacsabbul tagadták, de végre mintegy 4 órai küzdelmes és folytonos kikérdezés után a borjúlópás cselekményét beismerték.

Némethy Ferencz tiszthelyettes a kikérdezés eszközése alatt idejekorán azon meggyőződésre jutott, miszerint gyanúsítottak beismerésre csak úgy lesznek birhatók, ha makacsságukat a bizonyítékok súlyával megtörni sikerül, ezért tehát *Hornok Pál* őrmestert 4 csendőrrel még az éj folyamán Szinyérszegre gyanúsítottaknál a további és legszélesebb körű házkutatás megejtésére kivezényelte, ő pedig a további kikérdezést szakadatlan türelemmel folytatta.

Ezen helyes intézkedést teljes siker koronázta, mert *Hornok Pál* őrmester s a mellé adott csendőrök által körültekintéssel és nagy buzgalommal megejtett házkutatás során a gyanúsítottak lakása melletti üresen álló ház padlásán 8 drb vászon, 10 drb dohányzacskó, 5 drb szappan, 25 pár bocskor, 1 drb sós zsák, 13 drb stearin gyertya, egy jókora csomag szivarból vágott dohány és 2 drb némileg vérnyomos fejsze találtatott elő, mely tárgyak a járőr által nyomban Vermesre szállíttattak és Frommer Vilmosnének előmutattatván, a zsákot, bocskorokat, vásznakat, dohányzacskókat határozottan felismerte, mint az ő boltjából való ozikkeket; nem szenvedhetett tehát kétséget sem többé, hogy a gyilkosság tetteseit csakis a letartóztatottak lehetnek, kiket a Frommerné által fel nem ismert, némely áruczikkból következő, még más büntetendő cselekmény is terhel.

A gyanúsítottak kikérdezése folytattatván és mi-

után makacs tagadásukat továbbra is fentartották, a fentebb felsorolt bűnjelvények lettek előmutatva, melyeknek megpillantásakor mindkét bűnös megrémülten beismerte a rablógyilkosság elkövetését, egyszersmind Vaszi Gyorgye magyarszákosi lakost mint tettes társat és Csaba János a meggyilkolt Frommer szolgálatában álló kocsist mint értelmi szerzőt nevezték meg; beismerték továbbá, hogy a még hiányzó arany zsebórát aranylánczczal Lugos mellett a Csernapatakban rejtették el.

Ezek után Vaszi Gyorgye és Csaba János kocsis le tartóztatása iránt tétetett meg a kellő intézkedés s felkutattatott, megtaláltatott az e célból kiküldött járőr által a Csernapatakban elrejtett arany óra a lánczczal azon helyen, hová azt a tettesek bemondásuk szerint elrejtették, de megszeresztetett azon tuskó is, melyről tettesek a helyszinén hagyott juharfa-dorongot vágták.

A nyomozás során kiderítettetett és bebizonyított még, miszerint az 1891. évi márczius hó 15—16-ika közötti éjjel Toma Trifu és Vaszi Gyorgye Daruvárra Braumüller Katalin szatócs boltjába betörtek, onnan 3 frt készpénzt, 8 klgrm. stearin gyertyát és mintegy 120 drb különféle szivart loptak.

Márczius hó 23-án a tettesek az összes bűnjelekkel együtt átadattak a helyszinén levő vizsgáló birónak, ki előtt a bűncselekmények elkövetésére nézve a következő vallomást tették:

Az 1891. évi márczius hó 13. és 14-ike közötti éjjelen Majszter Nicolae és Toma Trifu, Lugosán Juon vermesi istállóját feltörték s onnan 1 borjút loptak, melyet Melczer János buziási kereskedőnek 24 frtért eladtak, ebből 14 frtot kézre kapván 10 frt követelésük kiegyenlítése a járlat átadásáig függőben hagyatott. Buziásról többféle tárgyak bevásárlása után a tettesek haza mentek.

Márczius hó 15—16-ára menő éjjel Toma Trifu és Vaszi Gyorgye — előleges összebeszélés után — Braumüller Katalin daruvári lakos szatócs boltjába betör-

tek, onnan 3 frt pénzt, 8 klgrm. stearin gyertyát, mintegy 120 drb különféle szivart loptak, a lopott tárgyakon megosztottak és haza mentek.

Már márczius 13-án, mielőtt a borjúlópás végrehajtatott volna, Toma Trifu Csaba János kocsissal összebeszéltek az iránt, hogy Frommer Vilmost kirabolják és szükség esetén megölik. Csaba János egyben utasította Toma Trifut, szerezzék magának a vállalatához megbízható társakat, mivel egymaga a munkát elvégezni nem leend képes.

Ugyanakkor a rablás végrehajtásának idejéül márczius hó 17. és 18-adika közötti éjjelét állapították meg, mint a mely időben Frommerné Temesvárotról lesz bevásárlás végett. Megállapodtak abban is, hogy Csaba János kocsis Frommernével való elutazása előtt a korcsma ivószobájának ablak-reteszét kizárja, hogy a behatolás zajtalanul történjék.

Ezek után Toma Trifu Szinyérszegre hazament, itt közölte a tervbe vett rablást Majster Nikolaeval, ki abba azonnal beleegyezett, Vaszi Gyorgye pedig akkor lett a bűnös ügynek megnyerve, midőn Daruváron Toma Trifu társaságában közösen követték el a betöréses lopást.

A bűnszövetkezet ekkép megalakulván, Toma Trifu és Majster Nikolae egy-egy fejszével és 1 üres zsákkal ellátva, márczius 17-én délután Magyar-Szákosra elindultak s a községen kívül eső egyik dombon a már reájok várakozó Vaszi Gyorgyevall egyesültek és innen azonnal Vermesre vették útjokat. Izgár és Vermes közötti útjokban egy cserjésben vágták a helyszinén bűnjelként feltalált juharfadorongot, a betörésnél leendő esetleges használatra.

Vermesen a Frommer-féle korcsma előtti dombon elterülő szilvásban megpihentek és este 10 óra körül a korcsma ivószobájába, — miután Csaba János az ablakot összebeszélésükhöz híven csakugyan kireteszelte, — az ablakon át nesztelenül mindhárman be-másztak s miután pedig észlelték, hogy az öreg Frommer még ébren van, az ivó szobában meghúzódva

mintegy $\frac{1}{2}$ órát várakozva töltötték. Körülbelül $\frac{1}{2}$ 11 óra tájban a háló- és lakszobába behatolván, Frommer Vilmost Toma Trifu és Vaszi Gyorgye, a Géza fiút Vaszi Gyorgye és Majster Nikolae, a leányt pedig Toma Trifu — valamennyit első álmában meglepve — fejszecsapásokkal és késszúrásokkal a legkegyetlenebb vadállatiassággal meggyilkolták.

Itt megjegyeztetik, miszerint Gézával egy Gyula nevű, a meggyilkolt leánynyal pedig Gizella nevű kis gyermek aludt ugyanazon ágyban, ezeket a gyilkosok — saját vallomásuk szerint — nem vették észre valószínűleg azért, mivel a kicsinyek fejfel feküdtek a meggyilkoltak lábainál és a rémes tette fel nem ébredtek, különben ha észrevétetnek, azok sem kerülnek ki a többi áldozat szerencsétlen sorsát.

A gyilkosok véres munkájok elvégzése után a rabláshoz láttak, Frommer nadrágzsebéből a kulcsokat elővéve, a Wertheim pénzszekrényt akarták felnyitni, de az nem sikerült, — a szekrény alsó fiókját feltörték ugyan, de az ott elhelyezett ezüst evőeszközöket — attól való félelemben, hogy az értékesítésnél rajta veszthetnek — nem bántották, azután Majster Nikolae az éjjeli szekrényen levő arany órát és lánczot magához vette, mire valamennyien a bolthelyiségbe mentek, a hol a már felsorolt czikkeket egy sós zsákba csomagolva, a bolti állvány pénzes fiókjának kiürítése után eltávoztak.

A zsákmányon útközben akként osztoztak meg, hogy Vaszi Gyorgye a reá eső részt pénzben kapta, a másik két czinkos pedig az összes czikkeket maguknak megtartották, az osztozkodás után ki-ki illetékes községébe visszatért.

Azon körülményre nézve, hogy a gyilkosoknál vérrel szennyezett ruhadarabok nem találtattak, le tartóztatottak azt adták elő, miszerint áldozataik vére a gyilkolás alkalmával nem frecscent fel, hanem lassan folyt ki az ágyba és padlóra; ez talán oda is magyarázható, hogy éjjel és az első álomban a vérkeringés is lassabb; — tény azonban, hogy csak

Majszter Nikolae ingén volt néhány vércsöpp látható, a többieken semmi. Kezeiket és véres fejszéiket, otthon az itató-vályúban mosták meg a vértől.

A Vaszi Gyorgye által használt kés előkeríthető nem volt, azt tettes visszatérési útjában eldobta.

A nyomozás során tehát a rablással párosult háromszoros gyilkosság, egy betöréses lopás és egy lopás derített ki; az elrabolt és ellopott dolgok, melyek összértéke körülbelül 400 forintra becsültetett, valamint a bűnjelek — a kés kivételével — hiány nélkül előkerítették.

E fényes eredmény és teljes siker, mely 120 óra alatt éretett el, a körütekintő, észszerű, minden irányban figyelmes vezetésnek egyrészt, másrészt pedig az eljáró altisztek és csendőrök teljes odaadó buzgalmának, fáradhatlan szorgalmának, észszerű tevékenységének és hivatása tudatától teljesen áthatott öntudatos működésének tulajdonítható, de tagadhatlan tény az is, mikép a szabályok betartása az eredmény elérésére szintén üdvös befolyással járt, mert: *Némethy* tiszthelyettes az aránylag csekély jelentőségűnek látszó borjúlópás esetének nyomozását is elrendelte, tehát figyelme, — mint azt szabályaink előírják, — a legcsekélyebb mellékkörülményekre is kiterjedt és ez alkalommal épen ezen figyelmes eljárás folytán éretett el az első biztos nyom, mely a főcselekmény kiderítéséhez vezetett.

Az «Általános szolgálati határozványok» 113., 114. és 119. pontjainak betartása az által, hogy Kiefer Péter őrsvezető és csendőrjei örskörletükben a kellő helyi és személyi viszonyok ismeretével birván és bizalmi besugóval rendelkezvén, a borjúlópás tetteit — gyors eljárással — letartóztatták.

Honvédelmi Miniszter Úr Ó Nagyméltósága folyó év április hó 17-én kelt 19372/XVI. számú rendeletével *Némethy Ferencz* hadapród tiszthelyettest, *Hornok Pál*, *Baustädter János* címzetes őrmestereket *Siegens Frigyes* őrsvezetőt, az előbbieken leírt rablással párosult többszörös gyilkosság kiderítése és

tetteseinek letartóztatása által a közbiztonsági szolgálat terén tanusított körültekintő, ügybuzgó és eredményes működésükért dicsérő okirattal tüntette ki, — s Belügyminiszter Úr Ó Nagyméltósága folyó év április hó 28-án kelt 30691/V—10. számú rendeletével *Baustädter János* és *Hornok Pál* czimzetes örmestereket 30—30 forint és *Siegens Frigyes* örsvezetőt 25 forint jutalomdíjban részesítette. Ugyanez alkalomból *Kiefer Péter*, *Delő Nagy István* örsvezetők, *Füleki István*, *Mizurda János*, *Binder Mihály*, *Müller Ede*, *Saul Jakab* és *Tóth Jakab* csendőrök a II. számú csendőrkerületi parancsnokság részéről lettek dicsérő okirattal kitüntetve, — míg *Bucsányi Gábor* czimz. örsvezető, *Kuluncsics Antal*, *Modona János*, *Máthé István*, *Petrov Izidor*, *Gróf László*, *Kocsis Péter*, *Ábrahám Izrael* csendőrök, — *Tóth János*, *Tódor Pál*, *Puskás István* és *Szöcs Mihály* próba csendőrök nyilvánosan megdicsértettek.

Az ezen eset kinyomozásában részt vett altisztek és csendőrök büszkén tekinthetnek művükre, gyarapították a testület dicsőségét, öregbitették a népnek a csendőrségbe vetett bizalmát és bebizonyították, miszerint aránylag rövid idő alatt is fényes eredményt lehet elérni, ha a vezetés minden legcsekélyebb mellékkörülményre is épen oly mérvben kiterjeszti figyelmét, mint a főesetre, ha az eljáró csendőrök buzgalmukban ernyedetlenek, eljárásukban leleményesek, működésükben céltudatosak, eszélyesek és körültekintők; — de mindenkor és minden körülmények között fődolog az eredmény és siker, az erősíti a csendőrség jelenét és biztosítja jövőjét!

*

7. *Fazekas Lajos*, m. kir. V. sz. csendőrkerületbeli örsvezetőnek, egy leánynak a Rozsnyón 1890. évi szeptember hó 17-én pusztított tűzvész alkalmával — saját életének kockáztatásával — elszánt és bátor módon való megmentéseért a m. kir. honvédelmi miniszter úr teljes elismerését fejezte ki.

*